

Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Recep Serkan ARIK¹ ve Kürşad YILMAZ²

Öz

Bu çalışmada, kişilerin sahip oldukları edinilmiş motivasyon kaynağının belirlenmesi amacıyla kullanılabilir bir veri toplama aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında üç farklı uygulama yapılmıştır. Birinci uygulamada 193 üniversite öğrencisi, ikinci uygulamada 390 lisansüstü eğitim öğrencisi, üçüncü uygulamada ise 842 üniversite ve lisansüstü eğitim öğrencisine ulaşılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin “ilişkili olma ihtiyaçı, güçlü olma ihtiyaçı, özerk olma ihtiyaçı ve başarılı olma ihtiyaçı” olarak dört alt boyuttan ve beşli Likert tipinde 43 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Söz konusu ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerleri 0.24 ile 0.68; madde toplam korelasyonları 0.42 ile 0.67; güvenirlik katsayıları ise 0.74 ile 0.89 arasında değişmektedir. Doğrulamalı Faktör Analizi içinde belirlenen model veri uyumu indeksleri kabul edilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir. RMSEA değeri .079, CFI değer ve TLI değer .82 kabul edilir sınırlar içinde, X²/sd oranı 2.009, GFI değer .97 olarak bulunması iyi uyumu göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda, Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğinin üniversite öğrencilerinin edinilmiş motivasyon kaynağının belirlenmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: David McClelland, Edinilmiş İhtiyaçlar, Başarılı olma, Güçlü olma, İlişkili olma, Özerk olma

Acquired Needs Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

This study is aimed to develop a data collection tool that can be used to determine the acquired motivation source of individuals. Three different applications were made within the scope of the research. In the first application, 193 university students, in the second application 390 graduate education students, and in the third application 842 university and graduate education students were reached. Exploratory factor analysis was applied to determine the construct validity of the scale. As a result of the exploratory factor analysis, it was determined that the scale consisted of four sub-dimensions as “Need for Affiliation, Need for Power, Need for Autonomy and Need for Achievement” and 40 items in a five-point Likert type. The factor loading values of the items in the mentioned scale were between 0.24 and 0.68; item-total correlations were between 0.42 and 0.67; reliability coefficients vary between 0.74 and 0.89. Model data fit indices determined in confirmatory factor analysis were determined to be within acceptable limits. RMSEA value of .079, CFI value, and TLI value of .82 are within acceptable limits, X²/sd ratio is 2.009, and GFI value is .97, indicating a good fit. As a result of the findings obtained from this study, it has been revealed that the Acquired Needs Scale is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the acquired motivation source of university students.

Key Words: David McClelland, Acquired Needs, Achievement, Power, Affiliation, Autonomy

Atıf İçin / Please Cite As:

Arık, R. S. ve Yılmaz, K. (2022). Edinilmiş ihtiyaçlar ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1370-1385.

Geliş Tarihi / Received Date: 14.07.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 06.10.2022

¹ Dr. Öğr. Üyesi - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, rserkan.arik@dpu.edu.tr

 ORCID: 0000-0003-3019-7417

² Prof. Dr. - Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kursad.yilmaz@dpu.edu.tr

 ORCID: 0000-0002-3705-5094

Giriş

Motivasyon, en basit tanımı ile harekete geçirme anlamına gelmektedir. Motivasyon konusu bütün örgütlerde olduğu gibi eğitim örgütlerinde de, çalışanların ya ada öğrencilerin davranışlarının anlaşılması açısından önemli konulardan biridir ve uzun zamandan beridir araştırma konusu edilmiştir. Motivasyon konusu ile ilgili ilk kuramlarda, “İnsanları ne motive eder?” sorusuna cevap bulmaya çalışılmış ve bu kuramlar içerik kuramları olarak adlandırılmıştır. İçerik kuramları, kişinin içinde bulunduğu ve kişiyi belirli yönlere davranışa yönlendiren faktörleri anlamaya önem vermektedir (Koçel, 1995, s. 584).

İçerik kuramları arasında David McClelland’ın (1961; 1987) *Edinilmiş İhtiyaçlar Kuramı [Acquired Needs Theory]* ayrı bir öneme sahiptir. Türkiye’de konu ile ilgili çalışmalarda McClelland’ın kuramı genellikle Öğrenilmiş İhtiyaçlar Kuramı olarak adlandırılmıştır. Ancak kuram özü itibari ile öğrenmekten (learn) daha çok edinmeyi (acquire) içermektedir. Çünkü McClelland’ın kuramına göre ihtiyaçların edinilmesinde ırk, evre, din, aile, ocuk yetiştirme biçimi, kültür gibi birçok değişken etkili olmaktadır ve bu değişkenlerin çoğu öğrenme ile değil de yaşanmışlıklar ile edinilmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmada kuramın adı Edinilmiş İhtiyaçlar Kuramı olarak kullanılmıştır. McClelland’ın kuramı Başarı Gereksinimi Kuramı olarak da bilinmektedir.

McClelland ve meslektaşları 1940’ların sonlarında insan psikolojisi ile ilgili olarak yaptıkları araştırmalarda, insanlara resimler göstermişler ve resimlerde gördükleriyle ilgili hikâyeler yazmalarını istemişlerdir. Araştırmacılar daha sonra bu hikâyeleri analiz ederek bireysel ihtiyaçları gösteren temalar belirlemeye çalışmışlardır. Bu araştırmadan McClelland, insan motivasyonunu anlamak için merkezi olarak gördüğü üç edinilmiş ihtiyaçı tanımlamıştır (Schermerhorn, 2012, s. 310).

McClelland’a göre bir kişide bir ihtiyaç güçlü olduğunda, bu durum kişiyi onu tatmine götüren davranışları kullanmaya motive etmektedir. Örneğin, yüksek başarı değerine sahip bir çalışan zorlu hedefler belirlemede, hedeflere ulaşmak için çok çalışmakta ve bunları başarmak için beceri ve yeteneklerini kullanmaktadır (Akt: Gibson, Ivancevich ve Konopaske, 2011, s. 135). McClelland’a (1961, s. 36) göre insanların ihtiyaçları, içinde yaşadıkları kültürün bir ürünüdür ve kişi çevresinde gelişen olaylardan, yaşadıklarından ve özellikle çocukluk yıllarındaki tecrübelerinden etkilenerek neye ihtiyaç duyacağını öğrenmektedir. Bu öğrenme sonucu oluşan ihtiyaç ise kişilerin en önemli motivasyon kaynakları olmaktadır. Bu bağlamda kişilerin yetiştikleri çevrenin özellikleri, din algısı, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çevrenin ve ailenin ocuk yetiştirme biçimleri, eğitim biçimi ve benzeri birçok özellik öğrenilen ihtiyaç üzerinde etkili olmaktadır. McClelland’ın (1987) kuramına göre temelde üç tür edinilmiş ihtiyaç vardır. Bunlar “Başarılı Olma (Need for Achievement), Güçlü Olma (Need for Power) ve İlişkili Olma (Need for Affiliation)” ihtiyaçlarıdır. Burada, başarılı olma, ilişkili olma ve güçlü olma gibi insan ihtiyaçları (örtülü güdüler olarak da adlandırılır), kişiden kişiye değişen, erken edinilmiş ve nispeten istikrarlı güdü eğilimleri olarak kavramsallaştırılır (Schüler, Sheldon ve Fröhlich, 2010, s. 1).

Son yıllarda bu ihtiyaçlara Özerk Olma ihtiyaçı da eklenerek çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Özerk olma ihtiyaçı, kişilerin büyüme, bütünleşme, gelişme ve ruhen iyi olma eğilimlerini ortaya çıkaran temel ihtiyaçlardan biridir (Deci ve Ryan, 1985, s. 110; Ryan, 1995, s. 420; Deci ve Ryan, 2014, s. 55). Özerk olma ya da özerklik ile ilgili unsurlar bütün toplumlarda önemli düzeyde artış göstermektedir ve kişilerin edinilmiş ihtiyaçlarını sadece başarılı olma, güçlü olma ve ilişkili olma ihtiyaçları üzerinden analiz etmek bazı eksikliklere yol açabilecektir. Bu bağlamda bu çalışma kapsamında edinilmiş ihtiyaç olarak “Başarılı Olma, Güçlü Olma, İlişkili Olma ve Özerk Olma” ihtiyaçları ele alınmıştır. Bu ihtiyaç türleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Başarılı Olma İhtiyaı: Başarılı olma ihtiyaçı yüksek olan kişiler genellikle performans sonucundan kişisel olarak sorumlu olmayı tercih eden kişilerdir. Çünkü bu kişiler yalnızca bu koşullar altında daha iyi bir şey yapmaktan memnuniyet duyabilirler (McClelland, 1987, s. 246). Kişinin bir işi daha iyi ve daha verimli yapma, problemleri çözme ya da karmaşık görevlerde ustalaşma arzusu ile ilgilidir (Schermerhorn, Hunt ve Osborn, 2002, s. 157; Schermerhorn, 2012, s. 310). Başarılı olma ihtiyaına sahip kişiler, davranışlarının sonuçlarına katlanma ve sorunları çözme sorumluluğuna sahiptirler. Bu kişiler durumları analiz etmek, başarı olasılıklarını araştırmak, zorlukları aşmak ve risk almak arzularına sahiptirler. Aynı zamanda bu bireyler, olaylara daha fazla odaklanırlar ve olayları değişim potansiyeline göre değerlendirirler (Champoux, 2011, s. 160). Başarılı olma ihtiyaına sahip kişiler, bir problemi çözmek ya da zor bir görevi tamamlamak için sorumluluk almaktan çekinmezler ve buna büyük bir hevesle gönüllü olurlar. Bu kişiler kendileri için kolay olmayan hedefler belirlemede ve birçok insanın ürkeceği riskleri kolaylıkla

alabilmektedirler. Bu kişiler kendilerini görevlerine adanmakta ve gözleri görevlerinden başka bir şey görmemektedir. Bu kişiler yaptıkları işlerin sonunda anlaşılır geri bildirim talep ederler ve bu yolla yaptıklarını anlamaya çalışırlar.

Güçlü Olma İhtiyacı: Kişinin başkalarının davranışını etkileme, onları kontrol etme ve onlardan sorumlu olma arzusuna vurgu yapmaktadır (McClelland, 1987, s. 271; Schermerhorn, Hunt ve Osborn, 2002, s. 157). Güçlü olma ihtiyacına sahip kişiler başkalarını etkilemek, yönetmek ve mümkün olduğunca hâkimiyet altına almak isterler. Gücü elde etmek ve başkaları üzerinde kontrol sağlama arzusu bu kişiler için önemlidir (Champoux, 2011, s. 160). Güçlü olma ihtiyacı, kişinin çevresine hâkimiyet kurma arzusunun bir sonucu olabilir. Bu nedenle insanlar ve gruplar, çevresel ilişkilerinde etkinliklerini artıracak ve seslerini duyuracak her türlü araca başvurmaktan çekinmemektedirler (Eren, 2000). Güçlü olma yüksek olan insanlar, diğer insanlar ve olaylar üzerinde açık bir etkisi olacak şekilde davranmaya motive olurlar; kontrol pozisyonlarında olmaktan hoşlanırlar (Schermerhorn, 2012, s. 311). Bu kişiler kendilerini lider ve karar veren kişi olarak görmek istemekte; kendilerini göstermek için performanslarını hep yüksek tutmakta; yöneticiliği iyi yapmak ve liderliği kaybetmemek için çaba harcamakta; işe ve göreve devamsızlık yapmamaktadırlar.

İlişkili Olma İhtiyacı: İnsanlar açıkça diğer insanlarla etkileşime girmeyi severler, ancak bazıları bunu diğerlerinden daha çok severler (McClelland, 1987, s. 346). Kişinin diğer insanlarla dostça ve sıcak ilişkiler kurma ve sürdürme isteği ile ilgilidir (Schermerhorn, Hunt ve Osborn, 2002, s. 157). Yakın ilişki ihtiyacı olarak da bilinmektedir. Başkalarıyla olumlu ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürmeye odaklanmakta ve özellikle önemsedikleri kişiler tarafından onaylanmak istemektedirler (Champoux, 1996). İlişkili olma ihtiyacı yüksek olan insanlar, arkadaşlık, sosyal onay ve tatmin edici kişilerarası ilişkiler sunan işleri tercih ederler (Schermerhorn, 2012, s. 311). Bu kişiler, başkalarından kabul görmeyi arzuladıklarında onlar için başkalarının onayını almak önemlidir. Karşısındakinin duygularına önem verirler, vericidirler, insancıldır ve başkalarını kırmak istemezler. Başkalarının taleplerini karşılamak, onlar için bir zevk kaynağıdır. Bu kişiler için başkalarının koyduğu kuralları kabul etmek çok kolay olabilmektedir.

Özerk Olma İhtiyacı (Need for Autonomy): Özerk olmak, kişinin dâhil olduğu bir davranış veya deneyime ilişkin irade, isteklilik, uyum ve seçim duygusuyla ilgilidir (Deci ve Ryan, 2014, s. 55). Bu anlamda özerk olmak kişinin kendi kararlarını kendisinin almasını, bunun için seçim yapmasını ve davranışını kendisinin başlatmasını ifade etmektedir (Deci ve Ryan, 1985, s. 110). Bu kişiler, bağımsızlığı seven ve arzu eden; kendi çevrelerini denetlemek isteyen; bireysel; kurallardan hoşlanmayan kişilerdir. Bundan dolayı bu kişiler, işlerine başkalarının karışmasından hoşlanmazlar ve kendi başlarına çalışmayı tercih ederler. Böylece bu tipteki kişiler gerçekleştirdikleri eylemin sorumluluğunu alırlar, yani eyleminin arkasında dururlar (Deci ve Ryan, 2000, s. 238). Buldukları grupların amaçlarını pek fazla önemsememek; dış baskıya boyun eğmemek; başkalarını umursamamak ve kendi bildiğini okumak diğer özellikleri sayılabilir. Bu kişiler kuralların ve amaçların belirlenme sürecine katılmamışlarsa görevlerini başkalarının istediği gibi yapmazlar.

Bu ihtiyaçlar insanları motive etmekle kalmamakta, insanların ilgilerinin ve buna bağlı olarak hedeflerinin de belirleyicisi olmaktadır (Winter, 1992, 301-302). Yukarıda verilen açıklamalarda da görüldüğü gibi bu dört tür edinilmiş ihtiyaç aslında bütün kişilerde vardır. Ancak bu edinilmiş ihtiyaçlardan birisi diğerlerine göre daha baskındır ve bu baskın olan ihtiyaç kişinin davranışlarının önemli bir belirleyicisidir. Örneğin, özerklik ihtiyacının baskın olduğu bir kişi daha bağımsız ve diğer insanları daha önemsemeyen bir tarza sahipken; ilişkili olma ihtiyacına sahip kişiler için diğer insanlar ve onların görüşleri her zaman önemli olabilmektedir. Ya da başarılı olma ihtiyacına sahip kişiler için başarılması gereken hedefler daha önemliyken; güçlü olma ihtiyacına sahip kişiler için liderlik etmek daha önemli olabilmektedir.

Bu bağlamda kişilerin sahip oldukları edinilmiş motivasyon kaynağının belirlenmesi, bu kişilerin davranışlarının anlaşılması ve yönlendirilmesi açısından son derece önemli olabilir. Bu araştırmada da bu amaçla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu araştırma, Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğinin psikometrik niteliklerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu üç farklı grupta basit seçkisiz yolla seçilen lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden olmaktadır. Verilen toplanması aşamasında, 2016-2017 öğretim yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesinin farklı bölümlerinde okuyan 193 öğrenci, 2017-2018 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde okuyan 390 öğrenci ve 2019-2020 yılında yine Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve lisans programlarında okuyan 842 öğrenci ölçek formuna Google form aracılığı ile yanıt vermiştir. Ölçek maddeleri oluşturulurken çalışmayı yapan yazarlar tarafından alanyazın taramasıyla elde edilen soru havuzu, dil ve anlam bakımından ayrıca anlaşılabilirlik için beş uzmana (iki eğitim yönetimi, bir program geliştirme, bir ölçme değerlendirme ve bir Türk dili uzmanı) incelettirilmiş öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. İlk uygulama sırasında 23 katılımcı maddelerin anlaşılabilirlik özelliğii için iletişim kurulmuş ve sorun olmadığı belirlenmiştir. Toplam 122 maddeden oluşan form ilk gruba uygulanmış ve ölçeğii faktör sayısına karar vermek için Açımlyıcı Faktör Analizi, güvenilirliğı için iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Bununla birlikte ikinci gruba da bu analizler tekrar ederek ölçeğii örneklemden kaynaklı değişimleri belirlenmiştir. Dördüncü gruba Açımlyıcı Faktör Analizi ile belirlenen yapıyı doğrulamak için Doğrulatoryıcı Faktör Analizi yapılmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Verilerin Analizi

Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde alanyazın ayrıntılı olarak taranmış, benzer veri toplama araçları incelenmiş ve bu doğrultuda maddeler yazılmıştır. Bu çalışma sonunda 122 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Beşli Likert tipi yanıt seçenekleri bulunan ölçek, 1-Hiçbir zaman ile 5-Her zaman aralığında yanıtlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Madde havuzundaki ifadeler, kapsam geçerliğı için uzman görüşüne (4'ü eğitim yönetimi, 3'ü eğitim programları ve öğretim, 1'i ölçme değerlendirme alanından) sunulmuş ve gelen öneriler doğrultusunda ifadeler tekrar düzenlenmiştir. Ölçeğii yapı geçerliğı kanıtı olarak öncelikle maddelerin katılımcılar tarafından nasıl anlaşıldığı incelenmiştir. Ölçek anlaşılabilirlik ve kolay yanıtlanabilirlik gibi özellikleri bakımından 20 öğrencinin görüşüne sunulmuştur. Bu görüşler de dikkate alınarak 122 madde olarak tekrar düzenlenen ölçek, uygulama için hazır hale gelmiştir.

Ölçeğii faktör yapısına karar vermek için diğeri kanıtlar içinse Açımlyıcı Faktör Analizi ve Doğrulatoryıcı Faktör Analizi analizleri yapılmıştır. Ölçekteki alt boyutların temsiliyeti için özdeğeri 1'den büyük olmasını öneren K1 yöntemi ve Horn (1965) tarafından geliştirilen Paralel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Doğrulatoryıcı Faktör Analizi için de iyi uyum istatistikleri ve ölçek madde uyum indeksleri kullanılmıştır. Güvenirlik analizi için sınıflı sıralar ölçek düzeyi için maddeler arasındaki tutarlık analizi olan Cronbach alfa analizi yapılmıştır. Veriler internet ortamında toplandığı için geri dönüş oranı önemlidir. Bu amaçla ölçeğii uygulandığı her bir uygulama öncesi katılımcılara çalışmayı anlatan kısa bir sunum gerçekleştirilmiş ve katılımları konusunda teşvik edilmiştir. Bu çalışmaya katılmış tüm katılımcılar ölçek formuna eksiksiz yanıtlar vermiştir. Boş bırakılmış madde olmaması için Google form sisteminde zorunlu alan olarak maddeler belirlenmiş ve çalışmayı eksik veriyle tamamlamanın önüne geçilmiştir. Çalışma için toplanan veriler açık kaynak kodlu JASP ve JAMOVİ istatistik programları ile analiz edilmiştir (R Core Team, 2019; The Jamovi Project, 2020). Programlar içinde yer almayan analizler için de açık kaynak kodlu RStudio programında "psych" paketi (Revelle, 2019) içinde yer alan analizlerle yapılmıştır.

Bulgular

Bulgular bölümünde sırayla Açımlyıcı Faktör Analizi sonuçları, Doğrulatoryıcı Faktör Analizi sonuçları ve güvenilirliğe ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

Açımlyıcı Faktör Analizi

Açımlyıcı Faktör Analizi için yapılan analizlerde ilk olarak verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı, seçilen örneklemin büyüklüğünün yeterli olup olmadığı ve maddelerin faktörleşmeye uygun olup olmadığı Kaiser Mayer Olkin (KMO) testi ve Barlett küresellik testleri yapılmıştır. Barlett küresellik testi ki kare istatistiğinden elde edilen aynı zamanda bir korelasyon matrisinin anlamlılığını ortaya koyan testtir (Pedhazur ve Schmelkin, 1991). Açımlyıcı Faktör Analizi yapılırken her bir maddenin ilgili faktör

yükünde en iyi temsiliyeti sağlaması için Varimax döndürme yöntemi yapılarak faktör yükleri sabitlenmiştir. KMO değeri Bu testlere ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. KMO Değeri ve Barlett küresellik Testi Sonuçları

	Birinci Uygulama	İkinci Uygulama	Üçüncü Uygulama
KMO	0.794	0.842	0.920
Barlett Küresellik Testi			
Yaklaşık Ki Kare	14235	22048	27494
Serbestlik Derecesi	1140	780	780
Anlamlılık Düzeyi	.000	.000	.000

Tablo 1’de verilen KMO ve Barlett küresellik testi sonuçlarına göre her üç uygulama için de faktör analizine uygun oldukları kararı verilmiştir. KMO değeri Field’e (2000) göre .50 ve üzeri olması gerektiğini ve bu değer altında faktörlenemeyeceğini belirtmiştir. Bu durumda her üç uygulama da faktör analizine uygun olduğu ortaya çıkmıştır.

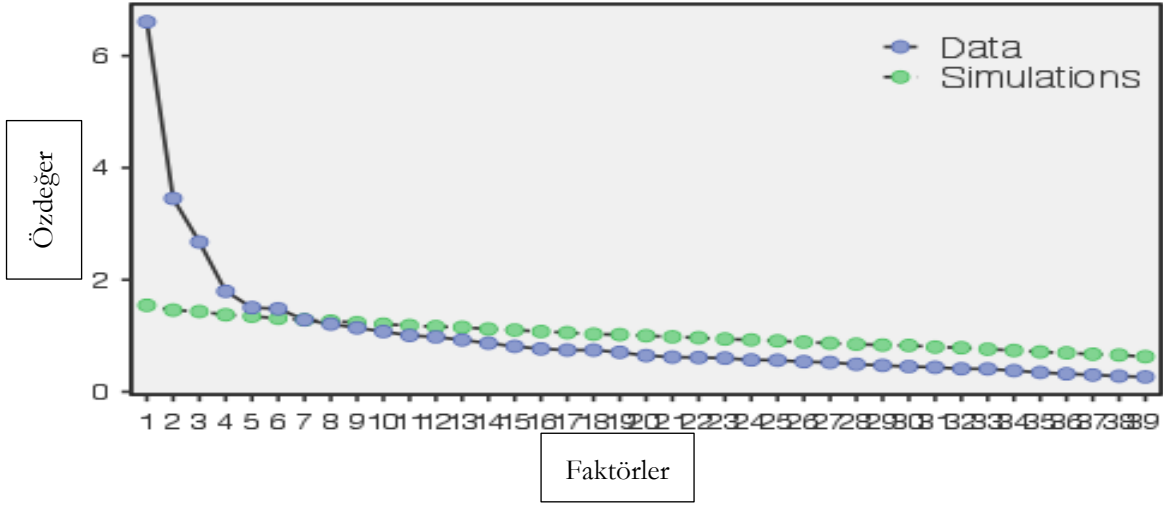
Birinci Uygulama Madde ve Yapı Geçerliliği Analizleri

Faktör analizi, aynı olguyu ölçen değişkenleri bir arada toplamaya ve değişken sayısını azaltarak aynı olguyu daha az değişkenle ölçmeye imkân tanımaktadır. Tablo 2’de dört alt boyutun her bir madde ile korelasyon derecesini göstermektedir. Buna göre edinilmiş ihtiyaçlar ölçeği alt boyutları ele alındığında ölçeklerdeki maddelerin ait oldukları boyutla olan korelasyonları 0.42 ile 0.67 arasında orta düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu nedenle her bir maddenin ölçme gücü yeterli ve anlamlıdır ($p < .01$). Birinci uygulama sonucu ölçek kuramsal olarak 4 boyutlu olarak belirlendiğinden ve boyutlar arasında ilişki olmadığından dolayı faktör sayısı dörtle sınırlandırılmıştır. Faktörlere ilişkin bilgi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Birinci Uygulama Faktör Sayısı ve Açıklanan Toplam Varyans Bulguları

Faktörler	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans
1. Faktör: İlişkili Olma	6.368	14.086	26.626
2. Faktör: Güçlü Olma	3.719	5.146	
3. Faktör: Özerk Olma	2.599	4.105	
4. Faktör: Başarılı Olma	1.980	3.288	

Tablo 2’de birinci uygulama Açıklayıcı Faktör Analizi sonucu elde edilen faktörler açıklanan varyans ve özdeğerin 1’den büyük olduğu 4 faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ancak beşinci faktörün öz değeri bire çok yakın olması ve kuramsal olarak dört boyutlu hazırlanan ölçeğin bu dört faktörden oluştuğuna karar verilmiştir. Toplam açıklanan varyansın görece düşük olmasına rağmen kabul edilebilir olduğu (Scherer vd., 1988) belirtilmiştir. Bununla birlikte faktör sayısına karar vermede Horn (1965) paralel analiz yöntemi maddelerin ilk defa kuramsal temele uygunluğuna bakılması durumlarında faktör sayısına karar vermede kullanılan bir yöntemdir (Akt: Glorfeld, 1995, s. 377). Bu yöntem gerçek verinin bir benzerini yapay olarak üretip her iki veriye aynı anda analiz yapılmasıyla yapının faktör sayısına karar vermede kullanılan bir yöntemdir (Fabrigar ve Wegener, 2011). Bu yöntem gerçek verinin değerlerine dayalı olarak yapay bir veri üretilerek her iki verinin açıklayıcı faktör analizi yapılır ve faktörlerin öz değerleri karşılaştırılır (Yavuz ve Doğan, 2015). Bu çalışma için de yapılan analizin saçılım grafiği Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Saçılım Grafiği

Şekil 1’de gerçek veri ile yapay olarak üretilen verinin maddelerin faktörleşmesi verilmiştir. Her iki çizginin kesişim yerinin olduğu bileşen faktör sayısına karar verildiği yerdir. Buna göre ölçeğin boyut sayısına 4 olarak karar verilmiştir.

Ölçekte yer alan maddeler için belirlenen boyut sayısına karar verildikten sonra, 120 madde için faktör yük değerleri, binişiklik durumları ve ilgili maddenin temsil ettiği alt boyutta yer alması incelenmiştir. Faktör yük değerine karar verilirken örneklem büyüklüğü dikkate alınır (Stevens, 2002, s. 333). Sayıca düşük örneklemelerde daha yüksek faktör yükü büyük gruplar içinde düşük faktör yükü maddenin ait olduğu faktörü işaret eder (Guadagnoli ve Velicer, 1998 Akt: Stevens, 2002). Ayrıca Stevens (2002) faktör yüküne göre madde seçimine ilişkin üç öneride bulunmaktadır. Bunlar; boyut sayısı dört ve daha fazlaysa faktör yükü en az 0.60, boyut sayısı on ve daha düşükse 0.40 ve faktör analizi için en az 300 kişi olmadığı sürece yorumlanmaması gerektiğini belirtmiştir. Örneklem büyüklüğü birinci uygulamada 193 katılımcı olduğundan bu varsayımlar dikkate alınarak analiz için en düşük faktör yük değeri 0.40 olarak belirlenmiştir. Binişiklik için de yine 0.10’dan daha düşük bir fark olan madde ölçekten çıkartılmıştır. Bu açımlayıcı faktör analizleri her üç uygulama için de ayrı ayrı yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör Analizinde maddenin ilgili boyutta faktör yükünü yorumlanabilir ve isimlendirilebilir hale getirmek için döndürme işlemi yapılır. Çalışmada faktörler kuramsal olarak birbiriyle ilişkili olmadığı ve varyansın maksimize edilmesiyle boyutlandırma işlemi yapıldığından varimax döndürme tercih edilmiştir. Birinci uygulamaya dayalı olarak madde sayısı 40 ve boyut sayısı dört olan yapı elde edilmiştir. Faktörlere ait olan maddelerin kuramsal olarak uygun olması da madde seçiminde göz önünde bulundurulmuştur. Ölçeğe ait faktörler isimlendirilirken alanyazında yer alan çalışmalar dikkate alınmıştır.

Edinilmiş ihtiyaçlar ölçeği faktör yükleri, madde ayırt edicilikleri ve belirlenen kuramsal yapı da göz önüne alındığında ilk uygulama sonunda 40 madde ile elde edilen dört faktörlü bir yapı oluşturulmuştur. Bu yapıya ilişkin madde ve faktör yük dağılımları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Maddelerinin Faktör Yük Dağılımlarına İlişkin Bulgular

Maddeler	İlişkili Olma	Faktör Yükleri (*p<.05)		
		Güçlü Olma	Özerk Olma	Başarılı Olma
21	.614**			
5	.507**			
22	.489**			
6	.474**			
7	.455**			
11	.439**			
17	.428**			
10	.404**			
54		.690**		
38		.671**		
51		.646**		
53		.636**		
59		.533**		
90			.597**	
65			.588**	
67			.557**	
89			.536**	
70			.535**	
71			.499**	
68			.486**	
84			.486**	
77			.475**	
100				.666**
114				.662**
107				.657**
102				.655**
103				.653**
104				.652**
95				.621**
101				.613**
119				.603**
105				.591**
109				.544**
96				.517**
106				.497**
108				.493**
117				.477**
113				.468**
112				.435**
120				.419**

Faktör analizine uygunluk açısından dikkat edilen bir başka ölçüt ise kısmi korelasyon katsayılarının negatif değerlerinden oluşan ters görüntü (anti-image) korelasyon matrisinin köşegen değerleridir (Pett, Lackey ve Sullivan, 2003). Bu değerlerin 0.50'den büyük olması istenir (Velicer ve Fava, 1998). Ters görüntü matrisinde köşegen değerlerinin 0.50'den büyük olduğu (en küçük değer .54, en büyük değer .89) tespit edilmiştir. Maddelerin faktör yük değerleri örneklem büyüklüğü dikkate alınarak en düşük .40 olarak referans alınmış ve buna bağlı olarak da madde sayısı 40 olarak karar verilmiştir.

İkinci Uygulama Madde ve Yapı Geçerliliği Analizleri

Ölçeğin ikinci uygulaması lisansüstü öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulamada katılımcı sayısı 390 olarak belirlenmiştir. İkinci uygulamada yine 120 madde üzerinden yapılmış ve Açıklayıcı Faktör Analizi bulguları sunulmuştur. Edinilmiş ihtiyaçlar ölçeği dört alt boyuttan oluştuğu ve faktörler toplam varyansın yaklaşık %33.97'sini açıklamaktadır. İkinci uygulamaya ait açıklanan toplam varyans ve faktörlerin öz değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. İkinci Uygulama Toplam Açıklanan Varyans Tablosu

Faktörler	Özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans
1. Faktör: İlişkili Olma	6,712	16,779	33,971
2. Faktör: Güçlü Olma	2,91	7,286	
3. Faktör: Özerk Olma	2,03	5,096	
4. Faktör: Başarılı Olma	1,924	4,810	

İkinci uygulamada açıklanan toplam varyans yükselmesinin yanında bazı faktörlerdeki maddelerin faktör yük değerleri azalmıştır. Bu uygulama sonunda “ilişkili olma ihtiyacı”(yedi madde), 2. faktör “güçlü olma ihtiyacı” (beş madde), 3. faktör “özerk olma ihtiyacı” (sekiz madde), 4. faktör ise “başarılı olma ihtiyacı” (on bir madde) olarak edinilmiş ihtiyaçlar ölçeğini oluşturmaktadır. Bu uygulamada maddelerin

diğer uygulamaya göre görece duşuk yük goştermesi ve bazı maddelerin farklı faktörler altına gitmesi sonucu ölçekte yer alan maddelerin ilk uygulamaya göre farklılık goşterdiği belirlenmiştir. Buna ilişkin faktör yük değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. İkinci Uygulama ölçek maddelerinin Faktör Yük Dağıllımlarına İlişkin Bulgular

Maddeler	İlişkili Olma	Faktör Yükleri (*p<.05)			Başarılı Olma
		Güçlü Olma	özerk Olma		
21	.522*				
7	.461*				
22	.398*				
6	.379*				
17	.370*				
10	.357*				
11	.249*				
51		.559*			
38		.530**			
53		.511*			
59		.474*			
54		.440*			
84			.564*		
67			.501*		
89			.494*		
90			.478*		
65			.433*		
68			.420*		
70			.417*		
71			.381*		
77			.327*		
103					.574*
100					.570*
104					.554*
102					.549*
109					.546*
105					.532*
101					.530*
119					.529*
107					.513*
108					.506*
114					.482*
96					.464*
117					.429*

Tablo 5'te ikinci uygulamaya ilişkin faktörleşme verilmiştir. Birinci uygulamaya göre bazı maddelerin yük değerleri düşmüş ya da binişik madde olarak başka boyutlarda da kendilerine yer bulmuşlardır. Buna göre ikinci uygulama için en duşuk faktör yük değerleri .30 kabul edilmiştir. Birinci uygulamaya göre madde sayısı azalmış ve 34 madde olarak belirlenmiştir. Birinci ve ikinci uygulamalarda ortak olan maddeler olduğu gibi uyum goştermeyen maddeler de olduğundan üçüncü bir uygulama yapılmasına karar verilmiştir. örnekleme büyüklüğu daha fazla ve katılımcıların da birinci ve ikinci uygulamadaki katılımcılardan oluşması sağlanmıştır.

Üçüncü Uygulama Madde ve Yapı Geçerliliği Analizleri

ölçeğin üçüncü uygulaması lisans ve lisansüstü ogrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulamada katılımcı sayısı 842'dir. Üçüncü uygulamada yine 120 madde üzerinden yapılmış ve Açımlayıcı Faktör Analizi bulguları sunulmuştur. Edinilmiş İhtiyaçlar ölçeğinin dört alt boyuttan oluşmakta ve faktörler toplam varyansın yaklaşık %30.628'ini açıklamaktadır. Alt boyutlara ilişkin özdeğer ve varyans değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Üçüncü Uygulama Toplam Açıklanan Varyans Tablosu

Faktörler	özdeğer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans
1. Faktör: İlişkili Olma	5.916	9.432	30.628
2. Faktör: Güçlü Olma	2.854	8.248	
3. Faktör: özerk Olma	2.141	8.199	
4. Faktör: Başarılı Olma	1.817	4.750	

Üçüncü uygulamada açıklanan toplam varyans bir miktar düşme goştermiş maddelerin faktör yük değerleri azalmıştır. Bu uygulama sonunda "ilişkili olma ihtiyacı" (dokuz madde), 2. faktör "güçlü olma ihtiyacı" (dokuz madde), 3. faktör "özerk olma ihtiyacı" (on iki madde), 4. faktör ise "başarılı olma ihtiyacı" (on üç madde) olarak edinilmiş ihtiyaçlar ölçeğini oluşturmaktadır. Bu uygulamada maddelerin

diğer uygulamaya göre görece düşük yük göstermesi ve bazı maddelerin farklı faktörler altına girmesi sonucu ölçekte yer alan maddelerin ilk iki uygulamaya göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna ilişkin faktör yük değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Üçüncü Uygulama Ölçek Maddelerinin Faktör Yük Dağılımlarına İlişkin Bulgular

Maddeler	İlişkili Olma	Faktör Yükleri		
		Güçlü Olma	Özerk Olma	Başarılı Olma
22	.641			
7	.618			
21	.613			
6	.609			
10	.604			
17	.596			
19	.592			
15	.587			
11	.572			
54		.693		
33		.631		
51		.612		
49		.585		
54		.579		
31		.574		
38		.567		
35		.475		
41		.441		
89			.622	
67			.542	
84			.536	
90			.514	
70			.501	
68			.494	
65			.493	
83			.469	
77			.464	
71			.463	
86			.432	
72			.404	
103				.564
104				.502
100				.445
102				.432
101				.408
105				.399
109				.397
114				.373
107				.366
108				.364
119				.359
117				.346
96				.314

Tablo 7'de üçüncü uygulamaya ilişkin faktörleşme verilmiştir. İlk iki uygulamaya göre bazı maddelerin yük değerleri düşmüş bazı maddelerde faktör yük değerleri yükselerek ilgili faktör altına girmişlerdir. Örneklem sayısının ilk iki uygulamaya göre yüksek olması faktör yük değerleri bakımından düşüş gösterse de kuramsal olarak belirlenen maddelerin ilgili boyutlarda yer aldıkları belirlenmiştir. İlk iki uygulamaya göre madde sayısının arttığı tespit edilmiştir. Madde sayısı 43 madde olarak belirlenmiştir. Birinci ve ikinci uygulamalarda ortak olan maddelerin yanında faktör yük değeri artan dokuz madde üçüncü uygulamada ölçekte yer bulmuştur. Her üç uygulama için ölçek toplam puanları hesaplanmış ve aralarındaki korelasyon değerleri bulunmuştur. Korelasyon değerleri Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Uygulamalara Göre Faktörler Arasındaki Korelasyon Değerleri

		İlişkili Olma	Güçlü Olma	zerk Olma
Birinci Uygulama	İlişkili Olma	1	-	-
	Güçlü Olma	.24	1	-
	zerk Olma	.16	.22	1
	Başarılı Olma	.21	.28	.30
İkinci Uygulama	İlişkili Olma	1	-	-
	Güçlü Olma	.30	1	-
	zerk Olma	.22	.26	1
	Başarılı Olma	.34	.35	.38
çnc Uygulama	İlişkili Olma	1	-	-
	Güçlü Olma	.42	1	-
	zerk Olma	.25	.41	1
	Başarılı Olma	.38	.40	.58

Tablo 8'e göre en düşük ilişki birinci uygulamada "zerk olma" ile "ilişkili olma", en yüksek ilişki üçüncü uygulamada "başarılı olma" ile "zerk olma" faktörleri arasında olduğu belirlenmiştir. Faktörler arasında düşük ve orta düzeyde ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

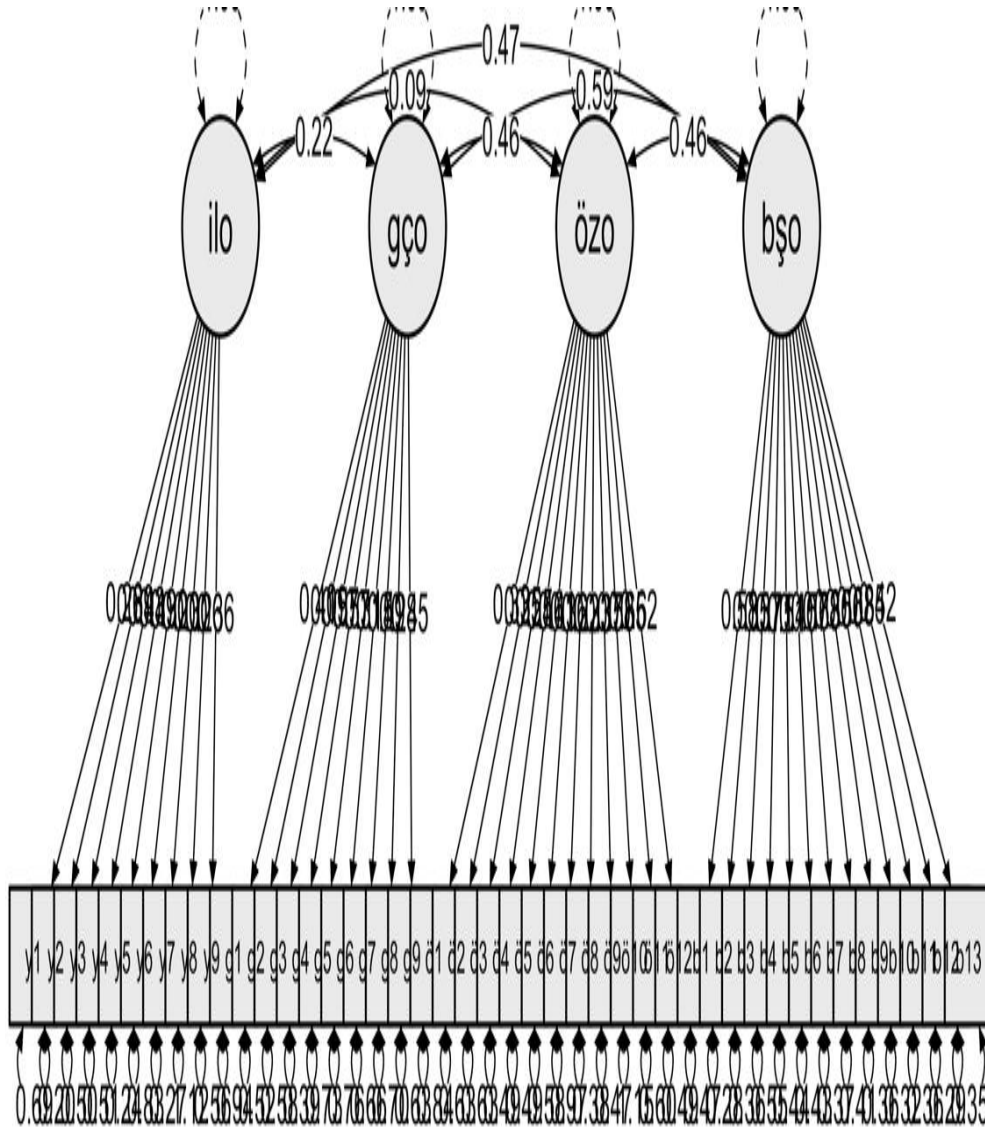
çnc uygulamada ilgili faktörlerin altına toplanan maddeler son olarak madde toplam test korelasyonuna bakılarak karar verilmiştir. Maddelerin ilgili faktörlere ait madde toplam test korelasyon değerleri ve güvenirlik katsayıları Tablo 9'da sunulmuştur.

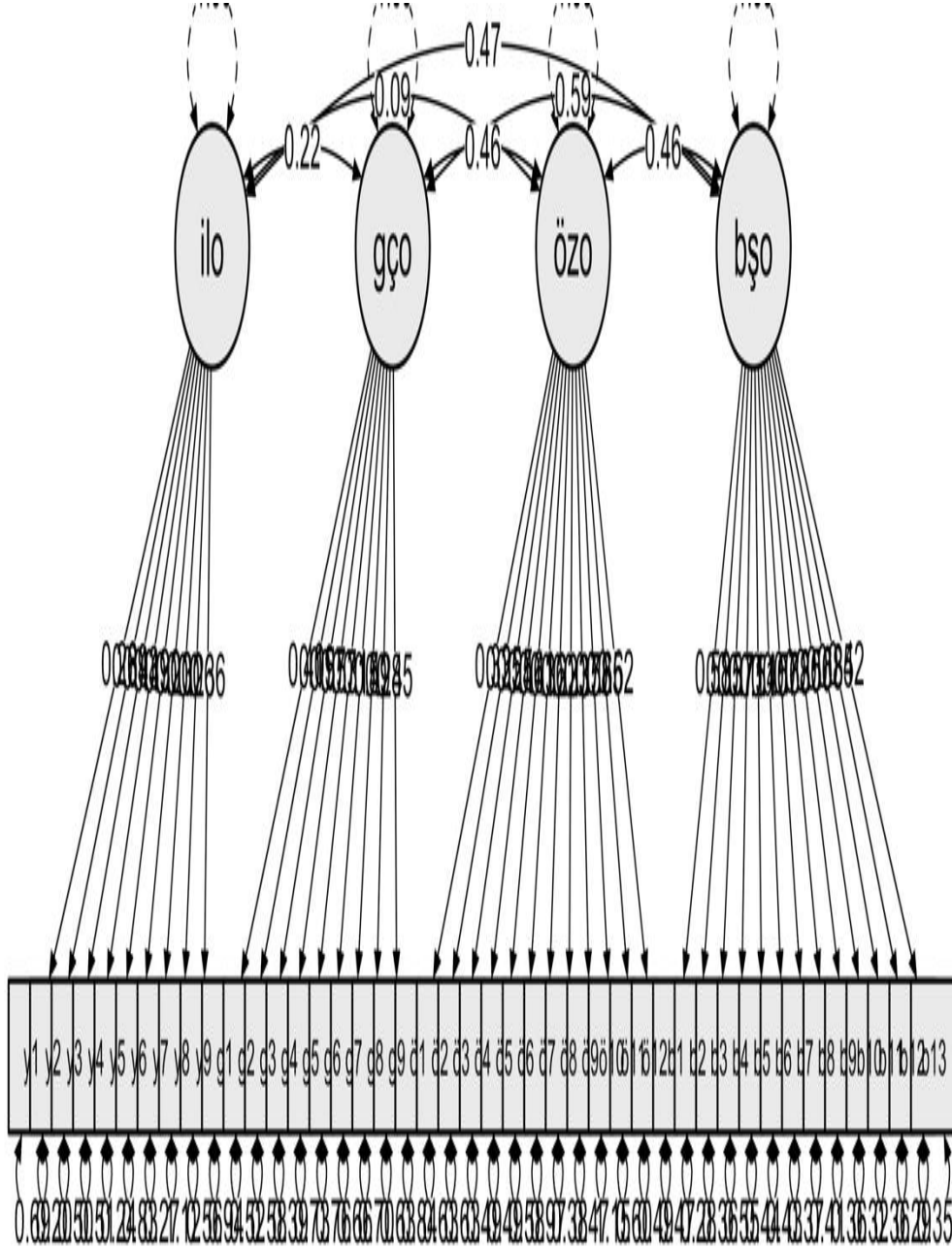
Tablo 9. Madde Toplam Test Skoru Korelasyon ve Güvenirlik Değerleri

Maddeler	Madde Toplam Test Skoru Korelasyon Değerleri				Cronbach Alfa Değeri
	İlişkili Olma	Güçlü Olma	zerk Olma	Başarılı Olma	
22	0.712				0.853
7	0.686				0.851
21	0.680				0.858
6	0.676				0.856
10	0.670				0.853
17	0.662				0.859
19	0.657				0.851
15	0.652				0.849
11	0.635				0.854
54		0.769			0.852
33		0.700			0.851
51		0.679			0.852
49		0.649			0.853
53		0.643			0.854
31		0.637			0.854
38		0.629			0.848
35		0.527			0.849
41		0.490			0.848
89			0.690		0.849
67			0.602		0.851
84			0.595		0.851
90			0.571		0.849
70			0.556		0.852
68			0.548		0.852
65			0.547		0.856
83			0.521		0.850
77			0.515		0.852
71			0.514		0.849
86			0.480		0.854
72			0.448		0.846
103				0.626	0.847
104				0.557	0.848
100				0.494	0.847
102				0.480	0.846
101				0.453	0.846
105				0.443	0.847
109				0.441	0.846
114				0.414	0.845
107				0.406	0.846
108				0.404	0.849
119				0.398	0.847
117				0.384	0.848
96				0.349	0.845
Cronbach Alfa	.853	.745	.851	.892	.853

Tablo 9'a göre ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .853, "ilişkili olma" alt boyutunun .853, "güçlü olma" alt boyutunun .745, "özerk olma" alt boyutunun .851 ve "başarılı olma" alt boyutunun ise .892 olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan iç tutarlık katsayıları ölçeğin güvenilirliğinin kullanılır düzeyde olduğunu göstermektedir. Madde toplam test korelasyonu maddelerin ayırt ediciliğine ilişkin bir kanıt niteliğindedir (Krom, 1995). Madde toplam test korelasyonları incelendiğinde .71 ile .34 aralığında değiştiği belirlenmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizi sonrasında dördüncü uygulama verilerine Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmış ve dört faktörlü yapının doğrulanması sağlanmıştır. Bu amaçla çalışma grubu için yine lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluşan 201 katılımcıya ölçek uygulanarak veriler elde edilmiştir. Analiz Jasp programı ile yapılmıştır. Bu analiz için en çok olabilirlik (Maximum likelihood) tahminleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemin seçiminde kestirilen parametre değerleri ile veri seti değerleri arasındaki farkı en aza indirmek için tekrar tekrar iyileştirme yapılmasıdır (Harman, 1967). Tabachnick ve Fidell'in (2015) dikkat çektiği; verilerin dağılımı ve çoklu doğrusallık için, verilerin çok değişkenli normal dağılımı ve maddelerin birbiriyle doğrusal ilişki gösterdiği bununla birlikte çoklu doğrusallık (Multicollinearity) .90 ve üzerinde korelasyona sahip olmadıkları (bkz. Tablo 9) belirlenmiştir. Maddelerin ilgili boyutta yer almalarna ilişkin yol diyagramı Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğine İlişkin Yol Diyagramı

Şekil 2'de sunulan yol diyagramına ilişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi uyum indeksleri Tablo 10'da verilmiştir.

Mevcut verilerin model ile uyumlarına bakıldığında öncelikle Ki-kare (Chisquare) testinin istatistiksel olarak anlamlı olmaması gerekmektedir. Ancak literatürde bu testin örneklem büyüklüğünden etkilendiği ve büyük örneklerde hassas davrandığı kanıtlanmıştır (Bentler ve Bonett, 1980). Alternatif olarak Ki-kare (Chi-square) değerinin serbestlik derecesine (degrees of freedom, df) bölünmesiyle elde edilen değer 3'ten küçük olması beklenmelidir (Kline, 2011; Sümer, 2000). Mevcut veriler için X^2/sd , $2.009/854 = 2.009$ olarak hesaplanmıştır. Ek olarak, CFI ve TLI değerlerinin .90 civarında olduğu ve RMSEA değerinin .08'e yakın olduğu belirlenmiştir (Tablo 10). Çeşitli kaynaklardan alınan referans değerlere bakıldığında belirlenen uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeylerde olduğu tespit edilmiştir (Hu ve Bentler, 1999; Tabachnick ve Fidell, 2015).

Tablo 10. Yapıya Ait Olan Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	4 Faktörlü Model Sonuçları	İyi Uyum	Karar	Kaynak
X ² /sd	>.05	<.05	Kötü	Bentler, Bonet, 1980; Çokluk vd., 2014
X ² /sd	2.009	<3	İyi	Kline, 2011; Sümer, 2000
RMSEA	.079	.08	Kabul edilebilir	Jöreskog, Sörbom, 1993; Özdamar, 2013
SRMR	.09	.05	Kötü	Schermelleh-Engel, vd., 2003; Brown, 2006; Yılmaz, Çelik, 2009; Kline, 2011, 2012
CFI	.85	.90	Kabul edilebilir	Hu, Bentler, 1999; Tabachnick, Fidell, 2015
TLI	.82	.90	Kabul edilebilir	Hu, Bentler, 1999; Tabachnick, Fidell, 2015
GFI	.97	.90	İyi	Jöreskog, Sörbom, 1993; Bentler, Bonet, 1980

Tablo 10'da veriler ve kararlar incelendiğinde X², SRMR indeksleri dışındaki uyum indeksleri kabul edilebilir veya iyi uyum gösterdiği belirlenmiştir. X² değeri örneklem sayısından ve dağılımın homojenliğinden etkilenmektedir (Schumacker ve Lomax, 2004). RMSEA değerinin .079, CFI değerinin .085 ve TLI değerinin .82 olması kabul edilir sınırlar içinde olduğu belirlenmiştir. X²/sd oranı 2.009 olması serbestlik derecesinin büyük olduğu durumlarda X² anlamlı sonuçlar verir ve bu değer 3'ten küçük olması beklenir (Ayyıldız ve Cengiz, 2006). GFI değerinin .97 olması gözlenen değişkenler arasında yeterince kovaryansın hesaplandığı anlamına gelmektedir (Ayyıldız ve Cengiz, 2006). Uyum indekslerinin .90 büyük ve hata indekslerinin .05 küçük olmasını birçok araştırmacı tarafından önerilmektedir (Bentler ve Bonet, 1980; Jöreskog ve Sörbom, 1993; Hu ve Bentler, 1999; Sümer, 2000; Kline, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2015). Bir başka deyişle GFI, AGFI, CFI değerleri .90'ın üstünde, bunun yanı sıra SRMR ve RMSA değerleri de .05'in altında olmalıdır (Schumacker ve Lomax, 2004). Bu değerlere dayanarak, ölçeğe ait olan iyi uyum indeksleri model veri uyumunun olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda 43 madde ve dört faktörden oluşan Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeği doğrulandığı kabul edilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin edinilmiş motivasyon kaynağının belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla oluşturulan ölçeğin psikometrik nitelikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Başlangıçta 120 madde olarak hazırlanmış olan ölçek, gerekli hazırlık aşamalarının tamamlanmasının ardından dört farklı uygulamada üniversite lisans ve yüksek lisans eğitimi alan gruplara uygulanmış, elde edilen veriler üzerinde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonucu elde edilen dört faktör altında toplanan 43 madde ait oldukları faktörleri temsil etmekte ve hesaplanan iç tutarlılık katsayıları da ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeğinin nihai formu 43 maddeden oluşmakta ve tüm maddeler "1-Hiçbir Zaman, 2-Çok Nadir, 3-Bazen, 4-Çoğunlukla ve 5-Her Zaman" şeklinde puanlanmaktadır. Bir diğer deyişle ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten bir toplam puan elde edilmemekte, katılımcıların her bir edinilmiş motivasyon kaynağının ne kadar benimsedikleri belirlenmeye çalışılmaktadır. Her bir alt ölçekte farklı sayıda madde bulunduğundan, kişinin her bir boyuttan aldığı puanın, ilgili boyutun madde sayısına bölünmesi ve 1-5 arası bir ortalamaya dönüştürülerek birbiri ile karşılaştırılabilir hale getirilmesi gerekir. Böylelikle kişinin edinilmiş motivasyon kaynağı belirlenebilir ve kişi ilgili gruba atanabilir. Bir alt ölçekten alınan puanın yüksek olması, katılımcıların o alt ölçekteki edinilmiş motivasyon kaynağının yüksek olduğu, düşük olması ise, edinilmiş motivasyon kaynağının az olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, bu çalışma kapsamında geliştirilen aracın, ilgili alanyazındaki önemli bir eksikliği gidereceği, bundan sonraki çalışmalarda kullanılabilecek psikometrik nitelikleri yeterli bir ölçme aracı olma özelliği taşıdığı belirtilebilir. Ayrıca ölçeğin sadece üniversite öğrencilerine değil farklı gruplara da uygulanabilmesi, araştırmalar için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak farklı değişken ve özelliklerle kullanılabileceği düşünülmektedir.

Etik Beyan

"Edinilmiş İhtiyaçlar Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynakça

- Antalyalı, Ö. L. ve Bolat, Ö. (2017). Öğrenilmiş ihtiyaçlar bağlamında temel motivasyon kaynakları (TMK) ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirlik ve geçerlik analizi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 83-114.
- Bentler, P. M. ve Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588. 10.1037/0033-2909.88.3.588
- Champoux, J. E. (2011). *Organizational behavior: Integrating individuals, groups, and processes* (4th Edition). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203872918>
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109-134.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2014). Autonomy and need satisfaction in close relationships: Relationships motivation theory. İçinde N. Weinstein (Edt.), *Human motivation and interpersonal relationships* (ss. 53-73). New York: Springer.
- Eren, E. (2000). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fabrigar, L. R. ve Wegener, D. T. (2011). *Exploratory factor analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Field, A. (2000). *Discovering statistics using SPSS for Windows: advanced techniques for beginners*. Great Britain: Sage.
- Gibson, J., Ivancevich, J. ve Konopaske, R. (2011). *Organizations: Behavior, structure, processes* (14th Edition). New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Glorfeld, L. W. (1995). An improvement on Horn's parallel analysis methodology for selecting the correct number of factors to retain. *Educational and psychological measurement*, 55(3), 377-393.
- Guadagnoli, E. ve Velicer, W. F. (1988). Relation of sample size to the stability of component patterns. *Psychological bulletin*, 103(2), 265.
- Harman, M. H. (1967). *Modern factor analysis*. Chicago: University. of Chicago Press.
- Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. *Psychometrika*, 30(2), 179-185.
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). Recent developments in structural equation modeling. *Journal of Marketing Research*, 19(4), 404-416.
- Kline, R. B. (2011). Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling. İçinde M. Williams (Ed.), *Handbook of methodological innovation* (ss. 562-589). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Koçel, T. (1995). *İşletme yöneticiliği: Yönetici geliştirme, organizasyon ve davranış*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Krom, G. D. (1995). Some spectral correlates of pathological breathy and rough voice quality for different types of vowel fragments. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 38(4), 794-811. DOI: 10.1044/jshr.3804.794. PMID: 7474973.
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. New York: Irvington Publishers, Inc.
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge University Press.
- Pett, M. A., Lackey, N. R. ve Sullivan, J. J. (2003). *Making sense of factor analysis: The use of factor analysis for instrument development in health care research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- R Core Team (2019). R: *A Language and environment for statistical computing*. (Version 3.6) [Computer software]. Retrieved from <https://cran.r-project.org/>.
- Revelle, W. (2019). *Psych: Procedures for Psychological, Psychometric, and Personality Research*. [R package]. Retrieved from <https://cran.r-project.org/package=psych>.
- Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of Personality*, 63(3), 398-427.
- Schermerhorn, J. R. (2012). *Exploring management* (3rd Edition). New York: John Wiley & Sons.
- Schermerhorn, J. R., Hunt, J. G. ve Osborn, R. N. (2002). *Organizational behavior* (7th Edition). New York: John Wiley & Sons.
- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. psychology press. New York: Routledge.
- Schüler, J., Sheldon, K. M. ve Fröhlich, S. M. (2010). Implicit need for achievement moderates the relationship between competence need satisfaction and subsequent motivation. *Journal of Research in Personality*, 44, 1-12.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. New Jersey, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sümer, N. (2000). *Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar*. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3, 49-73.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.
- The jamovi project (2020). *jamovi*. (Version 1.2) [Computer Software]. Retrieved from <https://www.jamovi.org>.
- Velicer, W. F. ve Fava, J. L. (1998). Affects of variable and subject sampling on factor pattern recovery. *Psychological Methods*, 3(2), 231-251. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.2.231>

- Winter, D. G. (1992). Power motivation revisited. İçinde C. P. Smith (Edt.), *Motivation and personality: Handbook of thematic content analysis* (ss. 301-310). New York: Cambridge University Press.
- Yavuz, G. ve Doğan, N. (2015). Boyut sayısı belirlemede Velicer'in map testi ve Horn'un paralel analizinin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 176-188.

EXTENDED ABSTRACT

Motivation simply means activating, and is one of the important issues in understanding the behavior of employees or students in any organization. It has been the subject of research for a long time and the first theories about motivation tried to answer the question of "What motivates people?" These theories are called content theories. Among these theories, David McClelland's (1961; 1987) Acquired Needs Theory, which may be also called Achievement Need Theory, is of special importance. In Turkey, this theory is generally used as the Learned Needs Theory. However, the theory essentially includes acquiring rather than learning as, according to McClelland's theory, many variables such as race, environment, religion, family, child breeding style, and culture are effective in acquiring needs, and most of these variables are acquired through experiences, not learning. In this context, in the present study, the name of the theory was used as Acquired Needs Theory.

According to McClelland, when a need is strong, it motivates the person to use behavior leading to satisfaction. According to this theory, there are three types of acquired needs: a) need for achievement, b) need for power, and c) need for affiliation. Here, human needs (also called implicit motives) such as being successful, related, and powerful are conceptualized as early acquired and relatively stable motive dispositions that vary from person to person (Schüler, Sheldon, & Fröhlich, 2010, p. 1). In recent years, the need for autonomy is added to these needs. This need is one of the basic needs that reveal the tendency of people to grow, integrate, develop and be spiritually well (Deci & Ryan, 1985, p. 110; Ryan, 1995, p. 420; Deci & Ryan, 2014, p. 55). Autonomy or elements related to autonomy increase significantly in all societies, and analyzing people's acquired needs only based on their needs to be successful, powerful and related may lead to some shortcomings. For this reason, the needs of "being successful, being powerful, being related, and being autonomous" were discussed as acquired needs within the scope of this study.

These needs not only motivate people, but also determine people's interests and, accordingly, their goals (Winter, 1992, p. 301-302). These four types of acquired needs exist in all people. Usually, one of these acquired needs is more dominant than the others, and this dominant need is an important determinant of one's behavior. Thus, determining the people's acquired motivation source can be extremely important in terms of understanding and guiding these people's behavior. In this study, we aimed to develop a valid and reliable data collection tool that can be used for this purpose.

The study group of this research consists of undergraduate and graduate students selected in a simple random way in three different groups. All correspondents responded to the 120-item scale via Google forms. The statements in the item pool were presented to the expert for content validity, and the statements were rearranged in line with the suggestions received. In order to solve the factor structure of the scale, EFA and CFA analyses were performed for other evidence. For the representation of the sub-dimensions in the scale, the K1 method, which recommends that the eigenvalue is greater than 1, and the Parallel analysis methods developed by Horn (1965) were used. Good-fit statistics and scale item fit indices were also used for CFA. Answers to these scale items were rigorously evaluated and were checked by experts in the field multiple times at different stages and the final version of the Acquired Needs Scale was created as a pool of 43 items. The scale, which has five-point Likert-type response options, is answered in the range of 1-Never and 5-Always. There is no reverse-scored item on the scale. Since the data is collected on the internet, the response rate is important. For this purpose, a short presentation about the study was made to the participants before each application in which the scale was applied and they were encouraged to participate. All participants gave complete responses to the scale form during participation in this study. In order to avoid any items left blank, items were determined as mandatory fields in the Google form system and completing the study with missing data was prevented. The data collected were analyzed with open source JASP and JAMOVI statistical programs (R Core Team, 2019; The Jamovi Project, 2020). For the analyses not included in these programs, the analyses included in the "psych" package (Revelle, 2019) the open-source RStudio program was applied.

In this study, we aimed to develop a valid and reliable data collection tool to determine university students' acquired motivation source. We tried to determine the psychometric properties of the scale created for this purpose. The scale, which was originally prepared as 120 items, was applied to three groups getting undergraduate and graduate education. Following applications and the necessary

preparation stages were completed afterwards, validity and reliability analyzes of the scale were made on the data obtained. The final version with 43 items gathered under four factors obtained as a result of the exploratory factor analysis of the Acquired Needs Scale represents the factors they belong to, and the internal consistency coefficients calculated show that the reliability of the scale is at a high level. A total score is not obtained from the scale, as the aim was to determine how much each acquired motivation source is adopted by the participants. Since each subscale has a different number of items, the individual's score from each dimension should be divided by the number of items in the relevant dimension and converted to an average between 1 and 5 to make them comparable with each other. Thus, the acquired motivation source of the person can be determined and the person can be assigned to the relevant group. A high score from a subscale indicates that the participants have a high source of acquired motivation in that sub-scale, and a low one indicates that the source of acquired motivation is low. According to these findings, it can be stated that the tool developed within the scope of this study may fill an important deficiency in the relevant literature, and that it has the feature of being a measurement tool with sufficient psychometric qualities that may be used in future studies. In addition, we believe that the scale may be applied not only to university students but also to different groups, and that it may be used as a valid and reliable measurement tool for research with different variables and features.